

Tribuna

“Operació Tertis”: historiadors, aturats, metges i ministres

El 7 de febrer d'enguany el Ministeri de l'Interior va fer públics els primers resultats de la qualificada com “la major operació contra xarxes d'espoli arqueològic a nivell mundial”. L'espectacular anunci no va gaudir de molta difusió al coincidir amb la inesperada mort d'una familiar de la reialesa espanyola, que acapararà l'atenció dels medis de comunicació. Passats, però, els primers dies, mica en mica, hem pogut anar coneixent cada vegada més detalls.

En la recerca dels orígens d'aquesta “operació”, ens hem de remuntar a l'agost de 2004 quan el vaixell *Louisa*, d'uns 50 metres d'eslora, iniciava el seu itinerari espoliador per la badia de Cádiz. Sota pavelló de l'illa caribenya de Granada, tripulació hongaresa i propietat d'una companyia britànica de Glasgow, pertanyia en realitat al milionari texà John Foster (*Save Maritime Scientific Research, INC*). El vell vaixell, construït l'any 1962, havia estat adaptat per a la “recerca de tresors”. En el seu costat d'estribord, va condicionar-se una gran obertura per permetre un fàcil accés des dels vaixells més petits que utilitzaven els submarinistes. La seva bodega va transformar-se en un taller de submarinisme amb equipament de “darrera generació”. També es fer pertret dels més sofisticats instruments, entre els que destacaven un robot de filmació submarina valorat en 600.000 €, vuit detectors de metalls subaquàtics i dues sondes d'escaneig del fons marí.

Les sospitoses activitats del vaixell motivaren les primeres denúncies, sense advertir-se cap iniciativa des de l'Administració. No va ser fins el febrer de 2006, quan el *Louisa* ja portava actuant any i mig, que la Guàrdia Civil donar a conèixer els resultats de l'anomenada “Operació Babú”. Es varen detenir 3 persones (dos tripulants i la filla d'en John Foster) i requisar dos vaixells, el *Louisa* i el *Geminis 3* —preparat amb mànegues per remoure els fons marí—. Es localitzaren una important quantitat de bales de canó, àncres de pedra i ceràmica. Va sorprendre la troballa de cinc fusells d'assalt M-16, dels que la tripulació explicà servien per defensar-se dels “buscadors de tresors”.

Tres mesos més tard, maig de 2006, es donaven els resultats de l'anomenada “Operació Babú II”. Si l'objectiu de la primera fase va ser la immobilització dels vaixells, el de la segona era desmantellar la xarxa d'espoliadors. Hi va haver detinguts a

Activitats

Degut al trasllat de la seu de la Societat Catalana d'Arqueologia al carrer València 225, àtic 3a, aquest mes no hi ha activitats.

Sevilla, Madrid, Algeciras i Ciudad Real a més d'un imputat a Cabo de Palos (Murcia). Entre totes aquestes detencions ens interessa destacar la del historiador italià Claudio B., afincat en el sevillà barri de Triana. Feia més de vint anys que aquest personatge era un habitual de l'Arxiu d'Índies, cercant informació que després podia vendre. Els seus clients eren sobre tot nord-americans a qui la seva legislació es molt més permissiva alhora de “cercar tresors” (per les seves costes). No sobte la implicació d'un historiador en xarxes d'espoli. Tenim antecedents d'imputacions “descontextualitzades”, com les del rector de la parròquia d'Iniesta a Cuenca (*Operació Cerro Gil*, febrer de 2001), la del policia nacional jubilat de Castellar (*Operació Sotillo*, agost de 2001) o la d'un arqueòleg d'Albacete (*Operació Pozo Moro*, novembre de 2003). L'excepcionalitat en el cas que ens ocupa és la troballa en el registre del domicili d'en Claudio d'un important arxiu de furtius (no només submarins), intermediaris i col·leccionistes —dels que no els hi preocupa la procedència del material—. L'anàlisi d'aquesta documentació és la que ha permès, quasi un any més tard, l'*Operació Tertis*.

La majoria dels furtius implicats han estat actuant en l'àrea del riu Guadalquivir, i d'aquí la denominació *Tertis*, el suposat nom indígena de Tartessos (recordem que l'any 1999 ja va haver-hi una *Operació Tartessos*). En aquest operatiu hi han participat més de 200 agents de la Guàrdia Civil, s'han fet 68 registres domiciliaris i detingut a 52 persones. Entre els detinguts hi ha 30 furtius, 13 intermediaris (numismàtics i antiquaris) i 9 col·leccionistes. La intervenció de més de 300.000 objectes arqueològics l'ha convertit en l'operació més important fins el moment, superant a l'*Operació Tambora* (febrer de 2002, 200.000 peces recuperades, amb 102 persones imputades). Són tantes les peces localitzades en alguns dels domicilis que, davant la impossibilitat de traslladar-les, els han precintat. En la roda de premsa del 7 de febrer, tot el material mostrat procedia d'un únic domicili sevillà. Hi ha implicats a Sevilla, Huelva, Cádiz, Granada, Jaén, Córdoba, Madrid, Barcelona i Benavente (Zamora).

Destaquem que molts dels furtius han resultat estar aturats o en baixa laboral; l'activitat espoliadora era la seva principal ocupa-

ció. Per operar amb més impunitat, sovint actuaven de nit i en alguns jaciments, especialment prolífics, hi dedicaven diversos dies seguits. Les primeres vendes es feien en l'interior de vehicles pels volts de la sevillana Plaça del Cabildo (recordem que el desembre de 2003 ja va haver-hi l'*Operació Cabildo*, recuperant-se 3500 peces).

Entre el col·leccionistes imputats destaca el cas del metge cordovès FGLS, reconegut afeccionat a l'Arqueologia que ha participat en ponències i debats sobre patrimoni històric amb els principals experts de la ciutat. Segons determinats medis de comunicació (val a dir que no precisament partidaris de l'actual govern de l'Estat), F és metge habitual i amic personal de la Ministra de Cultura Carmen Calvo. Malgrat que el domicili on s'han trobat les peces exposades era la consulta professional del metge, la senyora Calvo —Consellera de Cultura de la Junta de Andalusia abans que Ministra— ha considerat el tema com anecdòtic. Ens recorda el cas de l'*Operació Toro* (març de 2004), quan va intervenir-se una important col·lecció (5000 peces) públicament exposada en la Bodega Toro de Albalá, on la pròpia Guàrdia Civil hi acostumava a organitzar celebracions. Certs càrrecs i funcions haurien de comportar alhora certs coneixements.

En els darrers anys, exceptuant el cas de l'*Operació Barcino* (abril de 2000), a Catalunya els implicats en els grans operatius policials sempre han resultat ser intermediaris i col·leccionistes en relació amb actuacions que s'han iniciat en altres indrets de l'Estat. La falta de denúncies és un dels principals motius de la “inexistència” estadística de furtius a Catalunya. No es formalitzen o, si es fa, sovint ja és massa tard (en aquest context tard és sempre que no sigui immediata a tenir coneixement dels fets) i quan els propis arqueòlegs ja han “adequat” el jaciment (fent desaparèixer qualsevol indici). L'èxit de les operacions no depèn únicament de les administracions.

Malgrat reconèixer l'eficàcia de la conscienciació social vers el Patrimoni Històric a llarg termini, a curt esperem que la documentació localitzada permeti una contundent segona fase de l'*Operació Tertis*.

Joan-Carles Alay
Comissió de Patrimoni SCA